

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi puoluelain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan puoluelakia muutettavaksi siten, että puolueen kannattajana voisi puoluetta rekisteröitäessä toimia eduskuntavaaleissa äänioikeutettujen henkilöiden lisäksi myös kunnallisvaaleissa tai europarlamenttivaaleissa äänioikeutettu henkilö.

Muutoksella poistettaisiin puolueen rekisteröimiseksi säädetty edellytys, joka asettaa

Suomessa asuvat Euroopan unionin muiden jäsenvaltioiden kansalaiset eri asemaan kunnallis- ja europarlamenttivaaleissa kuin Suomen kansalaiset estämällä heitä toimimasta kannattajina puoluetta rekisteröitäessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

PERUSTELUT

1 Nykytila ja ehdotetut muutokset

Puoluelain (10/1969) 2 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan puolueen rekisteröiminen edellyttää, että puolueella on vähintään 5 000 kansanedustajain vaaleissa vaalioikeutettua kannattajaa. Laki kansanedustajain vaaleista (391/1969) on sittemmin kumottu vaalilailla (714/1998), jonka siirtymäsäännösten mukaan viittausten vaalilailla kumottuihin lakeihin katsotaan tarkoittavan viittausta vaalilakiin. Siten puolueen rekisteröiminen edellyttää, että puolueella on vähintään 5 000 eduskuntavaaleissa äänioikeutettua kannattajaa.

Perustuslain 14 §:n 1 momentin mukaan jokaisella Suomen kansalaisella, joka on täyttänyt kahdeksantoista vuotta, on oikeus äänestää valtiollisissa vaaleissa ja kansanäänestyksessä. Äänioikeutettuja eduskuntavaaleissa ovat siten ainoastaan Suomen kansalaiset. Puoluelain 2 §:n nykyinen sääntely tarkoittaa, että puolueen rekisteröiminen on mahdollista ainoastaan, jos 5 000 Suomen kansalaista allekirjoittaa kannattajakortin.

Maaliskuun 1 päivänä 2012 voimaan tulleen perustuslain 14 §:n uuden 2 momentin mukaan jokaisella Suomen kansalaisella ja maassa asuvalla muulla Euroopan unionin kansalaisella, joka on täyttänyt kahdeksantoista vuotta, on oikeus äänestää Euroopan

parlamentin vaaleissa sen mukaan kuin lailla säädetään. Ulkomaalaisten äänioikeus kunnallisvaaleissa on turvattu perustuslain 14 §:n 3 momentissa. Mainitun perustuslainsäädännön mukaan jokaisella Suomen kansalaisella ja maassa vakinaisesti asuvalla ulkomaalaisella, joka on täyttänyt kahdeksantoista vuotta, on oikeus äänestää kunnallisvaaleissa ja kunnallisessa kansanäänestyksessä sen mukaan kuin lailla säädetään.

Lisäksi perustuslain 14 §:n 4 momentissa asetetaan julkisen vallan tehtäväksi edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksentekoon.

Kuntalain (365/1995) 26 §:n 1 momentin mukaan äänioikeus kunnassa toimitettavissa kunnallisvaaleissa on Suomen sekä muun Euroopan unionin jäsenvaltion, Islannin ja Norjan kansalaisella, joka viimeistään vaalipäivänä täyttää 18 vuotta ja jonka kotikuntalaissa tarkoitettu kotikunta kyseinen kunta on väestötietojärjestelmässä olevien tietojen mukaan 51. päivänä ennen vaalipäivää päivän päättyessä. Äänioikeus kunnallisvaaleissa on myös muulla edellä säädetyt edellytykset täyttävällä ulkomaalaisella, jos hänellä tuolloin on ollut kotikunta Suomessa kahden vuoden ajan.

Vaalilain 2 §:n 2 momentin mukaan europarlamenttivaaleissa on äänioikeutettu myös

Euroopan unionin muun jäsenvaltion kansalainen, joka viimeistään vaalipäivänä täyttää 18 vuotta ja jolla on kotikuntalaissa tarkoitettu kotikunta Suomessa, jollei hän ole menettänyt äänioikeuttaan europarlamenttivaaleissa siinä valtiossa, jonka kansalainen hän on. Äänioikeuden käyttämisen edellytyksenä on, että henkilö ilmoittautuu Suomessa toimitettavien europarlamenttivaalien äänioikeusrekisteriin.

Euroopan komissio on katsonut, että Suomen puoluelainsäädäntö on puolueen rekisteröimiseen liittyvän kansalaisuusvaatimuksen osalta ristiriidassa Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 22(1) ja 22(2) artiklan kanssa. Määräykset edellyttävät, että muun EU-jäsenvaltion kansalaisen täytyy voida asettua ehdokkaaksi asuinmaassaan kunnallis- ja europarlamenttivaaleissa samoin edellytyksin kuin asuinmaan kansalaisen. Tämä edellyttää myös sitä, että EU-jäsenvaltion kansalaisella tulee olla asuinmaan kansalaisten kanssa yhdenvertainen mahdollisuus perustaa puolue. Puoluelain 2 § rajoittaa Suomessa asuvien muiden EU-jäsenvaltioiden kansalaisten oikeutta perustaa rekisteröity puolue.

Esityksessä ehdotetaan puoluelain 2 §:ää muutettavaksi siten, että puolueen kannattajana voisi puoluetta rekisteröitäessä toimia eduskuntavaaleissa äänioikeutettujen henkilöiden lisäksi myös kunnallisvaaleissa tai europarlamenttivaaleissa äänioikeutettu henkilö. Vastaava muutos tehtäisiin 3 §:n mukaisesti kannattajakortin tietoihin. Lain 6 §:ään tehtäisiin tekninen korjaus viittaussäännöksen. Lisäksi ruotsinkielisiin muutettaviin säännöksiin tehtäisiin eräitä kielellisiä korjauksia.

Ehdotettu puoluelain muutos mahdollistaisi sen, että myös Suomessa äänioikeutetut ulkomaan kansalaiset voisivat toimia puolueen rekisteröimisen edellyttämällä puolueen kannattajina. Oikeus laajenisi sellaisiin EU-kansalaisiin ja Islannin ja Norjan kansalaisiin, joilla on kotikuntalaissa tarkoitettu kotikunta Suomessa, sekä sellaisiin muun valtion kansalaisiin, joilla on ollut kotikunta Suomessa kahden vuoden ajan kannattajakortin allekirjoittamishetkellä. Osallistumisoikeuden laajentaminen Euroopan unionin kansalaisten lisäksi muihin ulkomaalaisiin olisi

yhdenmukaista syrjimättömyyttä koskevan perustuslain 6 §:n 2 momentin ja jo edellä mainitun perustuslain 14 §:n 4 momentin edistämismääräyksen kannalta.

Esityksessä ei ehdoteta muutoksia vaalikelpoisuuden määräytymiseen. Vaalikelpoisuudesta eduskuntavaaleissa säädetään perustuslaissa ja vaalikelpoisuudesta kunnallisvaaleissa kuntalaissa. Vaalikelpoisuudesta europarlamenttivaaleissa on voimassa, mitä vaalilain 164 §:ssä säädetään.

2 Esityksen vaikutukset

Esityksellä ei ole taloudellisia vaikutuksia tai vaikutuksia viranomaisten toimintaan. Esityksellä ei muuteta puolueen rekisteröimisen edellyttämää kannattajien määrää. Esityksellä ei myöskään ole vaikutusta vaalikelpoisuuteen eduskunta-, kunnallis- tai europarlamenttivaaleissa.

Esityksellä on osallistumisoikeuksien toteutumista ja siten suomalaista demokratiaa edistävä vaikutus, kun myös Suomessa äänioikeutetuilla ulkomaan kansalaisilla on oikeus toimia puolueen rekisteröimisen edellyttämällä puolueen kannattajina. Vuoden 2008 kunnallisvaaleista käytettävissä olevien tietojen mukaan äänioikeutettuja oli yhteensä 4 196 588, joista Suomen kansalaisia 4 100 230, muiden EU-maiden kansalaisia 42 539, Norjan ja Islannin kansalaisia 678 ja muiden maiden kansalaisia 53 141. Vuoden 2009 europarlamenttivaaleista käytettävissä olevien tietojen mukaan Suomessa asui tuolloin 45 536 äänioikeusikäistä muun EU-jäsenvaltion kansalaista.

3 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu oikeusministeriössä. Siitä on pyydetty lausunto puolerekisteriin merkityiltä puolueilta, vähemmistövaltuutelta, patentti- ja rekisterihallitukselta sekä ministeri Lauri Tarastilta.

Seitsemässä saaduista yhteensä yhdeksästä lausunnosta kannatettiin ehdotettua muutosta. Perusteluina esitettiin mm. se, että muutos vahvistaa Suomessa äänioikeutettujen henkilöiden osallistumisoikeuksia ja, että heidän saamisensa mukaan puolue toimintaan ja sitä kautta poliittiseen päätöksentekoon on teho-

kas tapa edistää yhteiskuntasopua ja maahanmuuttajien kotoutumista. Kahdessa lausunnoista (Perussuomalaiset ja Köyhien asiassa) katsottiin, että ehdotettu muutos ei ole tarpeen. Ministeri Tarasti nosti lausunnossaan esille myös sen, että on epä johdonmukaista, että ulkomaalainen voi toimia puolueen perustajajäsenenä, mutta ei sen rekisteröimisen kannattajana.

4 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

puoluelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan puoluelain (10/1969) 2, 3 ja 6 §, sellaisina kuin ne ovat osaksi laissa 683/2010, seuraavasti:

2 §

Puolueen rekisteröinti

Puolueena rekisteröidään kirjallisesta hakemuksesta yhdistys:

- 1) jonka varsinaisena tarkoituksena on valtiollisiin asioihin vaikuttaminen;
- 2) jolla on vähintään 5 000 eduskuntavaaleissa, kunnallisvaaleissa tai europarlamenttivaaleissa äänioikeutettua kannattajaa;
- 3) jonka säännöt turvaavat kansanvaltaisten periaatteiden noudattamisen yhdistyksen päätöksenteossa ja toiminnassa; ja
- 4) jolla on säännöistä ilmenevän tarkoituksen toteuttamiseksi laadittu, yhdistyksen valtiollisessa toiminnassa noudatettavat periaatteet ja tavoitteet ilmaiseva yleisohjelma.

Toisen yhdistyksen jäsen-, paikallis-, rinnakkais- tai apuyhdistystä ei voida rekisteröidä puolueena.

Puolueen rekisteröiminen toimitetaan maksutta.

3 §

Rekisteröintihakemus

Rekisteröimishakemukseen on liitettävä:

- 1) ote yhdistysrekisteristä;

Helsingissä 29 päivänä maaliskuuta 2012

- 2) virallisesti oikeaksi todistettu jäljennös voimassa olevista säännöistä;

- 3) yleisohjelma; ja

- 4) oikeusministeriön vahvistaman kaavan mukaisia kortteja käyttäen laadittu luettelo puolueen kannattajista.

Luettelokortissa tulee olla:

- 1) kannattajan henkilötiedot;
- 2) hänen vakuutuksensa, että hän on äänioikeutettu eduskuntavaaleissa, kunnallisvaaleissa tai europarlamenttivaaleissa;
- 3) päiväys, joka ei saa olla yhtä vuotta vanhempi, ja
- 4) kannattajan omakätinen allekirjoitus.

6 §

Puolueen poistaminen rekisteristä

Puolue, jonka ehdokkaista ketään ei ole valittu edustajaksi viimeksi toimitetuissa eikä niitä edeltäneissä eduskuntavaaleissa, poistetaan rekisteristä. Puolue poistetaan rekisteristä myös, jos se on lakannut olemasta rekisteröitynä yhdistyksenä.

Puolue voidaan poistaa rekisteristä myös oman hakemuksensa perusteella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Pääministeri

JYRKI KATAINEN

Oikeusministeri *Anna-Maja Henriksson*

*Liite
Rinnakkaisteksti*

Laki

puoluelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan puoluelain (10/1969) 2, 3 ja 6 §, sellaisina kuin ne ovat osaksi laissa 683/2010, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

2 §

Puolueen rekisteröinti

Puolueen rekisteröinti

Puolueena rekisteröidään kirjallisesta hakemuksesta yhdistys,

Puolueena rekisteröidään kirjallisesta hakemuksesta yhdistys:

1) jonka varsinaisena tarkoituksena on valtiollisiin asioihin vaikuttaminen,

1) jonka varsinaisena tarkoituksena on valtiollisiin asioihin vaikuttaminen;

2) jolla on vähintään 5 000 kansanedustajain vaaleissa vaalioikeutettua kannattajaa,

2) jolla on vähintään 5 000 *eduskuntavaaleissa, kunnallisvaaleissa tai europarlamenttivaaleissa äänioikeutettua* kannattajaa;

3) jonka säännöt turvaavat kansanvaltaisten periaatteiden noudattamisen yhdistyksen päätöksenteossa ja toiminnassa ja

3) jonka säännöt turvaavat kansanvaltaisten periaatteiden noudattamisen yhdistyksen päätöksenteossa ja toiminnassa; ja

4) jolla on säännöistä ilmenevän tarkoituksen toteuttamiseksi laadittu, yhdistyksen valtiollisessa toiminnassa noudatettavat periaatteet ja tavoitteet ilmaiseva yleisohjelma.

4) jolla on säännöistä ilmenevän tarkoituksen toteuttamiseksi laadittu, yhdistyksen valtiollisessa toiminnassa noudatettavat periaatteet ja tavoitteet ilmaiseva yleisohjelma.

Toisen yhdistyksen jäsen-, paikallis-, rinnakkais- tai apuyhdistystä ei voida rekisteröidä puolueena.

Toisen yhdistyksen jäsen-, paikallis-, rinnakkais- tai apuyhdistystä ei voida rekisteröidä puolueena.

Puolueen rekisteröiminen toimitetaan maksutta.

Puolueen rekisteröiminen toimitetaan maksutta.

3 §

3 §

Rekisteröintihakemus

Rekisteröintihakemus

Rekisteröimishakemukseen on liitettävä:

Rekisteröimishakemukseen on liitettävä:

- 1) ote yhdistysrekisteristä;
- 2) virallisesti oikeaksi todistettu jäljennös voimassa olevista säännöistä;
- 3) yleisohjelma; ja
- 4) oikeusministeriön vahvistaman kaavan mukaisia kortteja käyttäen laadittu luettelo puolueen kannattajista.

- 1) ote yhdistysrekisteristä;
- 2) virallisesti oikeaksi todistettu jäljennös voimassa olevista säännöistä;
- 3) yleisohjelma; ja
- 4) oikeusministeriön vahvistaman kaavan mukaisia kortteja käyttäen laadittu luettelo puolueen kannattajista.

Luettelokortissa tulee olla:

- 1) kannattajan henkilötiedot;
- 2) hänen vakuutuksensa, että hän on vaali-oikeutettu kansanedustajain vaaleissa;
- 3) päiväys, joka ei saa olla yhtä vuotta vanhempi, sekä
- 4) kannattajan omakätinen allekirjoitus.

6 §

Puolueen poistaminen rekisteristä

Puolue, jonka ehdokkaista ketään ei ole valittu edustajaksi viimeksi toimitetuissa eikä niitä edeltäneissä kansanedustajain vaaleissa, poistetaan rekisteristä. Laki on sama, jos puolue on lakannut olemasta rekisteröitynä yhdistyksenä.

Puolue voidaan poistaa rekisteristä myös oman hakemuksensa perusteella.

Luettelokortissa tulee olla:

- 1) kannattajan henkilötiedot;
- 2) hänen vakuutuksensa, että hän on *ääni-oikeutettu eduskuntavaaleissa, kunnallisvaaleissa tai europarlamenttivaaleissa*;
- 3) päiväys, joka ei saa olla yhtä vuotta vanhempi, ja
- 4) kannattajan omakätinen allekirjoitus.

6 §

Puolueen poistaminen rekisteristä

Puolue, jonka ehdokkaista ketään ei ole valittu edustajaksi viimeksi toimitetuissa eikä niitä edeltäneissä *eduskuntavaaleissa*, poistetaan rekisteristä. Puolue poistetaan rekisteristä myös, jos se on lakannut olemasta rekisteröitynä yhdistyksenä.

Puolue voidaan poistaa rekisteristä myös oman hakemuksensa perusteella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .